

Foreldreveiledning som metode

Ikke veiledningsbar?

Konferanse om forsknings- og utviklingsarbeid
i barnevernet hvor en eller begge foreldre
har kognitive vansker, språkvansker eller
generelle lærevansker

Porsgrunn, 31.01.2019

Øyvind Kvello
Professor USN og NTNU

God tilgang på mange gode foreldreveiledningsmetoder

- › Rambøll (2013) i samarbeid med Ness og Kvello, på oppdrag fra Nordisk råd, kartla hvilke foreldreveiledningsprogrammer som er tilgjengelig og kvaliteten på dem i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige
- › Konklusjon: God tilgang til mange gode foreldreveiledningsprogram i Norge

(... forts.)

- › Det er vanskelig å forske på endringsprosesser, fordi foreldreveiledningen ikke er eneste påvirkningskilde på familiefungeringen
 - › Ref.: Cuijpers et al., 2010; Munder et al., 2013; Munder et al., 2012
- › Likevel er det en god del forskning av meget god kvalitet på mange foreldreveiledningsprogrammer

Grupper av foreldreveiledningsprogrammer

1. Programmer som fremmer generell samspillskompetanse – utviklingsfremming

- ICDP, International Child Development Programme
- Marte Meo
- PYC, Parenting Young Children

(... forts.)

- › Denne typen av foreldreveiledning vektlegger :
 - a) å gi mye oppmerksomhet til positiv foreldreatferd, som øker sannsynligheten for at den gjentas,
 - b) å styrke relasjonen mellom foreldrene slik at de blir et godt omsorgsteam,
 - c) å sikre at deltakerne er aktive i veiledningen og har engasjement,
 - d) å reflektere over seg selv som omsorgsperson,
 - e) å hjelpe foreldrene å utvikle mer nyansert forståelse av barnet,
 - f) å lære foreldrene mikroferdigheter som de kan benytte i samspill med barnet (slik som blikk-kontakt, følge versus lede barnet i lek, tydelige beskjeder, positiv ledelse, respektfull kommunikasjon osv.), samt
 - g) å gi foreldrene tro på å kunne benytte den nyvunnen innsikt i barnet og seg selv som omsorgsperson samt de mikroferdigheter de har tilegnet seg

› Ref.: Barlow et al., 2016; Kaminski et al., 2008

(... forts.)

2. Mentaliseringsbaserte foreldreveiledningsmetoder

- COS, Circle of Security
- CPP, Child–Parent Psychotherapy
- Holding Tight
- MTB, Minding the Baby
- Trygg base
- Tuning in to Kids
- Tuning in to Teens

(... forts.)

- › Et hovedmål for de mentaliseringsbaserte intervensjoner er å bistå barn i utvikling fra utrygg til trygg tilknytning
- › Hovedmålet i metodene er å spisse omsorgspersonenes oppmerksomhet mot barnets følelser og behov
- › Følgende synes å ha spesielt sterk påvirkning av barns tilknytningsutvikling, at omsorgspersonen er:
 - a) varm/kjærlig,
 - b) trøster barnet når det er oppbragt,
 - c) svare på en sensitiv måte når barnet tar kontakt,
 - d) oppmuntre barnet til utfoldelse/utforskning og lar dette preges av fryd/glede, samt
 - e) beskytte barnet mot farer

› Ref.: Bernard et al., 2012; Costa og Figueiredo, 2013; Fearon et al., 2014; Fonagy et al., 2011, Gervai, 2009; Huth-Bocks et al., 2011; Minnis et al. 2007; Roisman og Fraley 2008; Stupica et al., 2011; Torgersen 2013). I samspillet er spesielt følgende karakteristika hos omsorgspersonen viktig for å fremme trygg tilknytning hos barnet (Bigelow et al., 2010; George et al., 2010; Groh og Roisman, 2009; Gunderson et al., 2013; O'Connor et al., 2013; Puckering et al., 2011; Smyke et al., 2012; Stacks et al., 2014; Stern et al., 2015; Toth et al., 2009; Whipple et al., 2011

(... forts.)

3. Foreldreveiledningsprogrammer når barn og unge viser atferdsvansker

- ART, Aggression Replacement Training
 - › AART, Adapted Aggression Replacement Training
- DUÅ, De utrolige årene
- FFT, Funksjonell Familieterapi
- MST, Multisystemisk terapi
 - › MST-CAN, Multisystemisk terapi, Child Abuse & Neglect
- PCIT, Parent–Child Interaction Therapy
- PMTO, Parent Management Training Oregon-modellen

(... forts.)

- › Fellesnevneren for foreldreveiledningsprogram når barn viser atferdsvansker, er å:
 - fremme sosial kompetanse hos barnet/ungdommen
 - reduksjon i antallet konflikter
 - bedre familiens konfliktløsningsstrategier
 - utvikle familiesamspillet ved å støtte foreldrene til å bli tydelige og forutsigbare voksne via positiv ledelse av barnet (oppmuntring, ros, belønning osv.)
 - endre eventuelle negative oppdragelsesstrategier
 - fjerne eller i betydelig grad redusere risikofaktorer
 - styrke eller etablere beskyttelsesfaktorer

(... forts.)

- › Det har vært noe kritikk rettet mot denne gruppen av foreldreveiledningsprogram fordi de bygger på atferdsteori
- › En av teknikkene i DUÅ, PCIT og PMTO, er «time-out», eller tenketid/pausetid på norsk
 - Den skal benyttes sjelden, og er på 3–10 minutter
 - Målet er å gi barnet og omsorgspersonen tid til å tenke seg om og å bryte de vante handlingsalternativer som er problemoppretholdende, slik som avvising, fysiske krenkelser, fornedrelser, trusler om urimelige konsekvenser osv.
 - Pausetid er med andre ord ikke primært å straffe barnet, men vel så mye å bryte negative handlingsmønstre ved at både barnet og foreldrene får besinnet seg (regulert seg ned)

› Ref.: Forgatch og Patterson, 2010; Morawska og Sanders, 2011

(... forts.)

4. Foreldreveiledningsprogrammer basert på hjemmebesøk

- NFP, Nurse Family Project (Familie for første gang)

(... forts.)

- › Generelt kan man si at programmer som består av flere hjemmebesøk er mer effektive enn de som består av få
- › Det synes som om minst 3 hjemmebesøk per måned er et minimum av intensitet for å skape endringer hos familiene som besøkes
 - › Ref.: Nievar et al., 2010

(... forts.)

- › Det er ikke tilstrekkelig å bare være en støttende person som kommer på besøk til familier med omfattende utfordringer. Følgende elementer må inkluderes i hjemmebesøkene for å skape en positiv forskjell:
 - Følge et opplegg som er dokumentert å lede til reduksjon av nedstemthet/depresjon (som mange av foreldrene plages av)
 - Jobbe med å redusere omfanget av risikofaktorer
 - Støtte foreldrene til bedret forståelse av barnet (mentalisering/refleksiv fungering)
 - Utvide foreldrenes omsorgsrepertoar (opplæring i mikroferdigheter)
- › Ref.: Ammerman et al., 2013; Ammerman et al., 2012; Ammerman et al., 2010; Azzi-Lessing, 2011; Caldwell et al., 2014; DuMont et al., 2011; Guédeney et al., 2013; O'Reilly et al., 2010; Thomas og Zimmer-Gembeck, 2011

(... forts.)

- › Flere av hjemmebesøksprogrammene hjelper familiene til reduksjon av «ytre» risikofaktorer, men behøver ikke å endre indre forhold, dvs. personlighetstrekk, slik som sensitivitet eller mentalisering
 - › Ref.: Sidor et al., 2013
- › Konklusjonen fra en studie er at hjemmebesøk kan redusere fysisk mishandling, men ikke omsorgssvikt av barn
 - › Ref.: Guterman et al., 2013
- › Erfaring tilsier at foreldreveiledning må vare lenger og være mer intens for familier i betydelig risiko enn øvrige familier, som også gjelder de som baseres på hjemmebesøk
 - › Ref.: Hurlburt et al., 2013

(... forts.)

- › Det har vært antatt at å besøke familier i deres hjem motvirker frafall fra tiltaket – både fordi det blir lettere for familien (praktisk), og at de kan oppleve trygghet ved at samtaler skjer i hjemmet framfor i offentlige kontorer
- › Ovennevnte er dokumentert: hjemmebesøk øker sannsynligheten for at høyrisikofamilier fullfører veiledningen
 - › Ref.: Damashek et al., 2011; Alonso-Marsden et al., 2013; Chin & Teti, 2013; Girvin et al., 2007; Raikes et al., 2006; Roggman et al., 2008

(... forts.)

- › En del av forskningslitteraturen understreker viktigheten av alliansebygging, styrke ressursene i familien samt kulturell tilpasning for å motvirke frafall
 - › Ref.: Humphries & Korfmacher, 2012; Madsen, 2007; Sierau et al., 2012

Tre innsatsnivå

UNIVERSELT INNSATSNIVÅ (primær- forebygging)

- ART/AART
- DUÅ Oppmerksomme og utviklingsstøttende foreldre til barn 2–4 år og 4–6 år (Universalprogrammet)
- DUÅ Program for ansatte i skoler/SFO/barnehager (Skole- og barnehageprogrammet)
- DUÅ Dinosauerskole i klasserom/SFO/barnehage 3–8 år
- DUÅ Program for foreldre til barn i alderen 0–1 (Babyprogrammet)

- DUÅ Program for foreldre til barn i alderen 1–3 år (Småbarnsprogrammet)
- ICDP
- Marte Meo benyttet i barnehager og skoler
- PALS
- TIBIR, sosial ferdighetstrening for barn

(... forts.)

**SELEKTERT
INNSATSNIVÅ
(sekundær-
forebygging)**

- ART/AART
- COS Virginia Gruppe og COS International Parenting,
- DUÅ Dinosauruskole i smågrupper 3–8 år
- DUÅ Program for foreldre til barn i alderen 3–6 år (Førskoleprogrammet)
- DUÅ Program for foreldre til barn i alderen 6–12 år (Skolealderprogrammet)
- Marte Meo
- NFP
- PCIT
- PMTO foreldrerådgivning
- PMTO foreldregruppe
- PMTO sosial ferdighetstrening for barnet
- PMTO konsultasjon til barnehage og skole
- **PYC**
- TIBIR, foreldregruppe-intervensjon
- TIBIR, rådgivningsintervensjon
- Tuning into Kids/Dads Tuning into Kids
- Tuning in to Teens

(... forts.)

**INDIKERT
INNSATSNIVÅ
(tertiær-
forebygging)**

- ART/AART- COS Virginia Familie og COS International Intervention- DUÅ Dinosurskole i smågrupper 3–8 år- DUÅ Program for foreldre til barn i alderen 3–6 år (Førskoleprogrammet)- DUÅ Program for foreldre til barn i alderen 6–12 år (Skolealderprogrammet)- FFT	- Marte Meo- MST- MST-CAN- PCIT- PMTO individuell familiebehandling- <u>PYC</u>- Tuning in to Kids/Dads Tuning in to Kids- Tuning into Teens

Oppsummering

- › PYC fyller et tomrom i typer av foreldreveiledningsprogrammer
- › Hittil har kognitivt svake foreldre fått hjelp som ikke har vært tilpasset dem, og derved ikke reell hjelp
 - › Ref.: Sigurjónsdóttir og Rice, 2017; Tøssebro et al., 2014; 2017; Mildon et al., 2008
- › Det er etisk svært betenkelig å ikke ha egnet metode
- › Både i kartlegging, veiledning og evaluering, er det behov for egen metodikk for foreldre med kognitive utfordringer, som sikres i PYC
 - › Ref.: Lindberg et al., 2017; Powell et al., 2017

(... forts.)

- › PYC rommer hjemmebesøk, allianseskaping, motivere for å sette seg og jobbe mot endringsmål, framdriftstempo tilpasses og den er empowerment-preget
- › Anvendelsesområdet av PYC kan også være foreldre med språkvansker og lærevansker

(... forts.)

- › Noe av forskningen på PYC er på små utvalg (generelt vanlig ved slike evalueringsstudier) og forskningsdesignene burde vært bedre (slik som Knowles et al., 2015; Wilson et al., 2014)
- › Essensen i evalueringsstudiene er at PYC bidrar til bedret omsorg for og samspill med barnet
 - › Ref.: Coren et al., 2018; Gustavsson & Starke, 2017; Starke et al., 2013
- › Det er derved skapt tydelige, positive endringer blant en foreldregruppe som ofte defineres som ikke veiledningsbar

(... forts.)

- › Det er variasjoner i hvor godt de foreldreveiledningsprogrammene nevnt i denne forelesningen hjelper familier
 - › Ref.: Barlow et al., 2015
- › De desidert best studerte og de som gir best effekt er:
 - DUÅ Foreldretreningsprogram
 - PCIT
 - PMTO
 - TIBIR Foreldregruppeintervensjon
 - TIBIR Rådgivningsintervensjon

(... forts.)

- › PYC er manualbasert
- › En del har skepsis eller er negative til bruk av manualer
 - Selv om majoriteten av programmene baseres på manualer inndelt i tema, så tilpasses metodene familiens preferanser for å hjelpes og mottagelighet de har for endring, altså framdriftstempo
 - Ureflektert og ukritisk bruk av manualer kan gi alvorlige konsekvenser
 - › Ref.: Danis et al., 2009; Schellinger og Talmi, 2013

(... forts.)

- Hjelpere som benytter manualer må være relasjonsorienterte for at metoden skal gi gode resultater
 - › Ref.: Kuyken et al., 2009; Persons, 2008
- Når manualer blir benyttet slik de er ment, viste f.eks. en studie blant ungdom som gikk i behandling for psykiske lidelser, at de ikke forkludrer alliansen mellom terapeut og ungdom, men bidrar til god framdrift i endringsarbeidet
 - › Ref.: Langer et al., 2011
- Utformingen av manualer har romslighet til at terapeut i høy grad kan tilpasse ut fra mottaker